

GÜVENLİK İHRACI BAĞLAMINDA TÜRKİYE’NİN ÖZEL ASKERÎ-GÜVENLİK SİSTEMİ

Menderes ALPKUTLU*

Öz

Yeni bin yılın dünyası da insan ve devlete ait değerleri hedef alan çok çeşitli risk, tehdit ve tehlike halleriyle dikkat çekmektedir. Hatta bugün, neredeyse hiçbir mekân ve zaman diliminin yüzde yüz güven vermediği, anlık yöntem değiştiren bir güvenlik örüntüsü öne çıkmaktadır. Bu hassasiyetin neticesi olan analitik bu çalışma, önalıcı güvenlik (preemptive) paradigmasıyla, Türkiye özel güvenlik uygulamasının sabiteleri üzerinden marka değeri yükseltilmiş askeri şirket yapılanmasını tartışmaktadır. Konunun alt başlıkları ise güvenlik olgusu ile Türkiye'nin bu sisteme eklemlenme mazisi ve günceline tahsis edilmiştir.

Yöntem boyutuyla makale, ulusal ve uluslararası nitel çalışmalar üzerinden, Türkiye'nin teorik güvenlik havuzuna katkısı önceleyen bir misyon ve tündengelim metodunu içeren bir vizyonla şekillenmektedir. Bu yolda beliren taktik hedefler aracılığıyla da özel askeri şirketleşmenin avantajlarına ilişkin bir temaya odaklanılmaktadır. Böylece, faaliyet gösteren iki özel askeri şirket örneği üzerinden sektörün profesyonel bir yaklaşımla yapılandırılmasının Türkiye'nin önalıcı ulusal güvenliğini tamamlayacağı tezi temellendirilmeye çalışılmaktadır.

Anahtar kelimeler: Güvenlik, Önalıcı Güvenlik, Özel Askerî Şirketler

IN THE CONTEXT OF SECURITY EXPORT TURKEY’S PRIVATE MILITARY-SECURITY SYSTEM

Abstract

There are a lot of risks and threats that target human and state values in the new millennium too. In so much that today, no place and time period gives one hundred percent confidence to human around the world. In this context, this analytic work, discusses the Turkey's existing military companies system with the preemptive paradigm, as a increased brand value, through the constant application of the Turkey's private security. In the process, subtitles of the subject has been allocated to security, private military companies and Turkey's transition to this sector.

The text is being resulted with a vision that includes deductive method by national and international qualitative studies. The article aims to contribute to Turkey's current theoretical security pool. Through the tactical objectives have been focused on the advantages of private military companies to construct new approach to Turkey's preemptive based private military-security companies. As a result, it's being tried to contribute to national security through the example of two private military companies that have been activated in Turkey.

Key Words: Security, Preemptive Security, Private Military Companies.

* Dr.Öğr.Üyesi, Adıyaman Üniversitesi, MKG/Özel Güvenlik ve Koruma Programı, malpkutlu@gmail.com.tr, <https://orcid.org/0000-0003-4292-9136>

GİRİŞ

İnsan ve örgütsel yapıları, dünya gezegeninin neredeyse tüm tarihsel sürecinde, bir açılımı da hayat mücadelesi olan, savaş olgusunun ya etkeni ya da edilgeni olmuştur. Bu ilişkide yaşam; savaş ve bu savaşa en ideal karşılığı vermek ya da ondan korunabilme çabası etrafında şekillenmiştir (Sun Tzu, 2018). Bu dolayımında güvenlik de insanın, dünya gezegenindeki ilk gününden bugüne dek, dogmatik veya sonradan benimsenen maddî ve manevî tüm değerlerine yönelik hissedilen korunma ihtiyacı olarak görülmüştür. Bu belirleyici pozisyonundan hareketle güvenliğe sahip olmak, insanın yaşadığı dönem ve mekân itibarıyla fizikî ve ruhsal bütünlüğüne, sağlık ve esenliğine ilişkin tehdit, korku ve tehlikenin olmaması hâli şeklinde kabul görmüştür (Karabulut, 2011). Nitekim bu olgu, bugün de hayatın gidişatında her an değişebilen dinamizmini korumakta (Giddens, 2004) ve tümelde tüm canlıların, tikelde insanın huzur, sükûn, refah ve yaşam kalitesine ilişkin anahtar rolünü sürdürmektedir.

Postmodernitenin ürünü dünya koşullarında ise insanın; mekân, zaman ve yöntem bağlamında yaşadığı doyumsuzluk ve anlaşılabilirlik çıkmazı, huzur ve emniyet algısını negatif etkileyerek talepkârını, her an ihtiyaç duyulan bir güvenlik arayışına itmiştir. Bir bakıma bu durum, edinilen pek çok imkânın doğurduğu yeni risklerin zorunlu bir sonucu olmuştur. Bu da demektir ki modern dünya; doğan her bir insanı, faaliyet gösteren her kurumu ve ben de varım diyen her devleti, örtük bir şekilde “hayat kalitesi, eşittir para; para, eşittir güvenlik” sloganıyla karşılamaktadır. Kapitalist ekonomi ile realist güvenlik yaklaşımının da bir fonksiyonu olarak yorumlanabilen bu tabelatik algı, özellikle son iki asrın yaşanan güven bunalımına zımnen işaret ederken, diğer yandan da çok sayıda ülke ve vatandaşını, güvenliğinin birer müşterisi yaparak özel askerî-güvenlik hizmet portföyünü beslemektedir.

Böylece, küresel yaşam döngüsünün aralıksız kabuk değiştiren güvenlik gereksinimine ucuz ve esnek yeni bir formül daha devreye sokulmuş olmaktadır. Muhtemelen bu ruh hâlinin neticesi olan güvenlik ihtiyacıdır ki özel güvenlik hizmetini, dünyanın dört bir köşesinde ve soluk alan çoğu bedeninde, günün geçer akçesiyle (parayla) huzura kapı aralayan imkânlardan biri kılmıştır. Ulusal ve uluslararası yelpazede bu özde kapsamlı bir karşılığı olan örtük ve aleni bu düzey güvenlik ihtiyacı, temel ihtiyaç olan tüm hizmet parametreleriyle önleyici eylemsellik yaklaşımını (pro-active) kaçınılmaz kılmıştır. Dolayısıyla, önalma kavramının güvenlik ve savunma gibi, insan hayatına direk hatla bağlı olan bu olgu üzerinden vitrine çıkması kaçınılmazdır.

Bu bağlamda Türkiye'nin de karşı karşıya kaldığı yeni risk, tehdit ve tehlike halleri meydana gelmeden onu sezinleyici, yerinde kuşatıcı ve amacına ulaşmadan bertaraf edici paradigması, özel güvenliği de içine alan yeni bir güvenlik misyonunu, vizyonu ve stratejisini gerekli kılmıştır (Alpkutlu, 2018: 181). Bu itici faktörden hareketle gelişen bu çalışma da küresel güç olma hedefiyle girdiği küresel yolda, Türkiye'nin güvenlik açılımına özel askerî-güvenlik şirketler uzanımında katkı sağlamayı hedeflemektedir.

1. GÜVENLİK OLGUSU VE ÖNALICI YAKLAŞIM

İnsan geçmişi gösterir ki hayatın gidişatını, insanın huzur ve düzenini tehdit eden riskleri öngörme ve onların önüne geçebilme arayışı, her dönemin, devletin ve insanın önceliği olmuştur. Dünden bugüne aktarılan ve bugün de farklı araç ve gerekçelerle tedarik edilmeye çalışılan önalıcı güvenlik; insan, toplum ve dünya düzeni için güçlü ve egemen olmanın da belirleyici bir şartı görülmüştür. Bu ise daha risk aleni tehdiye, tehdit ise kapsamlı tehlikeye ve tehlike ise sonuç doğurucu eyleme dönüşmeden onun engellenmesini vadeder (www.tdk.gov.tr, 2018 ve Cambridge, 2017). Anlaşılan o ki bir gün en az güvenlik üreten insan ve devlet modeli ortaya konulana dek, fiziki-elektronik tedbir odaklı bu uygulanma geçerli olacaktır.

Şekil-1. Ekonomik Yeterlilik Merkezli Birey-Ortam Güvenlik Piramidi

Zira dün olduğu gibi bugün de insanın canı, malı ve modernite türevi yeni değerlerine dönük anlık çeşitlenen risk, tehdit ve tehlike halleri mevcuttur. Hatta

dün, görece daha somut tehdit ve tehlikeler söz konusu olup, bunlara karşı toplumsal bir kontrol mekanizmasıyla mücadele edilirken; bugün, hiçbir mekân ve zaman diliminin yüzde yüz güvenlik garantisi verilemeyen gizemli ve anlık kabuk değiştiren güvenlik koşulları öne çıkmaktadır. Buna karşı durabilmek ise fiziki ve elektronik araçları karşılayacak yeteri bütçe, doğru güvenlik felsefesi, ciddiyet, çeviklik, disiplin, liyakatli yönetim hiyerarşisine bağlıdır. Bu unsurlardan yönetici ehliyeti ise, “atı iyi bir binici sürdüğü zaman nereye gittiği bilinir” (Ranciére, 2018: 125) önermesinden hareketle cesaret, ilgi, bilgi ve yetki içeren bir özellikler setine bağlıdır.

21’inci yüzyılda güvenliğin insan ve mekâna yansıması ise, dogmatik veya teolojik güven değişkenleri nötr kabul edildiğinde, genelde ekonomik yeterlilik endeksli bir gölge doğurmaktadır. Bu ilişki; yararlanılan güvenlik personeli, fiziki tedbir ve elektronik araçlar etrafında kategorize edildiğinde ise yukarıdaki sayfada paylaşılan can ve mal güvenliği piramidi (Şekil-1) ortaya çıkmaktadır. Nitekim kişi ve mekâna içkin güvenlik düzeyini gösteren bu piramitte, riskle minimum düzeyde karşı karşıya kalma, birinci derecede güvenlik imkânı demektir. Beliren tehditi zarar ziyana yol açmadan savma yeterliliği, ikinci derecede güvenlik olanağı demektir. Yüz yüze kalınan tehdit ve tehlike neticesinde can ve mülk gibi öncelikli değerlerin kısmen telafisi olacak şekilde zarar görmesi durumu, üçüncü derecede güvenliğe sahip olmak demektir. En alt basamağı belirten, kişinin can başta olmak üzere temel insani değer ve haklarının telafisi olmayacak gasp edilme durumu ise güven(lik)siz hayat standartlarıyla dördüncü derece güvenliği ifade eder.

Diğer yandan, altı çizilebilecek bir diğer nokta da bir önceki sayfada paylaşılan güvenlik piramidindeki reel tedbir evreleri ile kişi ve ortama yansıyan güven algısının her zaman doğru orantı sonuç doğurmayacağı gerçeğidir. Örneğin, tüm güvenlik araçlarına sahip olan bir kişi, kurum ve devlet, yetersiz güvenlik algısına sahip olabileceği gibi, ortalama güvenlik tedbiri dışında ekstra hiçbir enstrüman kullanmayan bir özne, daha güven(lik)li bir algı oluşturulabilir ki bunun -başka bir çalışmanın konusu olabilecek- farklı nedenleri sıralanabilir.

Bir başka açıdan, bu piramidin ilk üç dereceli güvenlik basamağı, standart güvenlik hizmetiyle sağlanan bir güvenlik ortam ve algısına karşılık gelebilir. Dolayısıyla, kamusal güvenlik ile savunma gücü algı endeksinin düşmemesi için daha işlevsel bir güvenlik yönetimi gerekir. Ancak, çözüm formülü olarak görülüp, tartışmalı Bush doktriniyle uygulamaya konulan “önalıcı kuvvet” kullanımı ise meşruiyet sınırıyla tartışılmaya devam etmektedir (Canikoğlu, 2015: 124).

Demek ki farklı metotlara rağmen, uluslararası hukuk sınırlarında tutulamayan güvenlik ve savunma politikalarında, kolluk hizmetleri ile adli sürecin titiz işletilmesi, seri ardıl toplayıcı ve adalet sağlayıcı tutumla bozulan güvenlik imajını

hızla düzeltiler. Böylece, gönül rahatlatıcı boyutuyla süreç, birey ve ortama dönük güvenlik algısındaki sert düşüşün önüne geçer. Piramidin üç ve dördüncü kademeleri ise özel güvenlik ve savunma kuvvetiyle takviye edilmiş bir güvenlik donanımını ve ortamına karşılık gelir. Bu iki kategoride yer alan kesim ve ortam, tüm güvenlik donanımına sahip demektir. Ancak, yine de bu kategoride güvenliğe sahip ve kişinin de düzen ve huzuruna kast eden gelişmeler olabilir. Zira, tüm donanım ve tedbir setine rağmen, mutlak manada güvenlik veya güvensizlik yoktur. Dolayısıyla, bu iki kategorideki güvenlik olaylarında da, hukuk etrafında olay faillerinin yakalanıp ivedi şekilde adli mercilere intikalinin sağlanması, kamuda güvenlik bunalımını önleyici (preventive) ve güven verici fırsatlara da kapı aralayabilir.

Bu duruma, uluslararası hukuk normlarına tabi ve “üst güvenlik donanımına sahip bir mekânda” meydana gelen gizemli gazeteci cinayeti örnek gösterilebilir. 2 Ekim 2018’de dünyanın gündemine düşen ve mensubu olduğu ülkenin İstanbul konsoloslukunda dramatik yöntemle işlenen bu cinayetin (Telci, 2018) seri şekilde aydınlatılması, Türkiye’nin ‘seri ardıl toplayıcı ve hadiseyi çözücü güvenlik yönetimi’ başarısı olmuştur. Böylece, önalıcı güvenlik politikasına dair bir olay, meydana gelişi önlenemiyorsa, onu, yerinde ve zamanında çözücü paradigmanın güvene dönüşen işlevselliği bir kez daha güncellenmiştir.

Demek ki ulusal ve uluslararası yelpazede bu özde anlamlı bir karşılığı olan öncül ve ardıl güvenlik ihtiyacı, temel ihtiyaç olan tüm hizmet parametrelerinde önleyici eylemsellik yaklaşımını kaçınılmaz kılmıştır. Dolayısıyla, önalma kavramının güvenlik ve savunma gibi, insan hayatına direk hatla bağlı olan bir olgu üzerinden vitrine çıkması, anlamlı bir beklentinin neticesidir. Bu bağlamda; risk, tehdit ve tehlike halleri meydana gelmeden onu sezinleyici, yerinde kuşatıcı ve amacına ulaşmadan bertaraf edici paradigma, özel güvenliği de içine alan önalıcı güvenlik misyonunu, vizyonu ve stratejisini kaçınılmaz kılmıştır (Alpkutlu, 2018: 181).

Sonuç olarak, “göz odur ki dağın ardındakini göre, akıl odur ki başa geleceği bile” sözü, 21’inci yüzyıl güvenlik yaklaşımına da projeksiyon tutmaktadır. Bu anlamda son tasarım dünya koşullarında gerek devletlerin, gerekse bireylerin siyasi, sosyal ve ekonomik özgürlüğünü sağlama çabası, önalıcı güvenliği vazgeçilmez kılmıştır. Türkiye de bu yönde bir taraftan iç ve istihbari güvenlik ekipmanı ile mücadele taktiklerini kendi üreterek güçlendirirken, diğer yanda da her geçen gün çeperi değişen yeni tasarım bir güvenlik ve savunma ihtiyacıyla karşı karşıya kalabilmektedir. Bu anlamda, terör başta olmak üzere, ulusal ve uluslararası boyutu olan bu güvenlik sarmalı, özel güvenlik ve özel askerî yöntemlerindeki çabayı daha da önemli kılmaktadır.

1.1. Özel Güvenlik Hizmeti

Özel güvenliğin yeni bir fenomen olmadığını, tarihin iç güvenlik ve savunma temalı farklı uygulamaları doğrulamaktadır. Özel askerî-savunma bağlamında uygulamaların tarihi izlerinden biri, Büyük İskender'in Pers seferi sırasında (MÖ 329) görevlendirdiği 50 bin savaşçı köleye kadar götürülmektedir. Bu bağlamda ve Ortaçağda ise "İngiltere'de 1258'de çıkarılan Winchester Yönetmeliği ile kırk kentte formal, ücretsiz, gün batımından gün doğumuna kadar merkezde devriye gezecek ve anayollardaki hırsızlıkları önleyecek bekçiler-gözcüler görevlendirilişi" konuya ilişkin bir fikir vermektedir (Newburn'dan aktaran Haspolat, 2012: 63). Benzer şekilde ve Türk iç güvenlik anlayışı bağlamında pazar ve mahalle güvenliğine dönük, finansmanı, hizmeti alanın kendisi olduğu bir tür bekçilik uygulaması, özel güvenlik benzeri hizmetin Selçuklu ve Osmanlı tarzı kadim bir şekli olarak okunabilir (Alyot, 2008: 61/101). Tabii bunun savunma boyutunu, Türklerin ordu millet yapısından ötürü, Batı tarzı özel (paralı) askerî-güvenlik uygulamasıyla karıştırmamak gerekir.

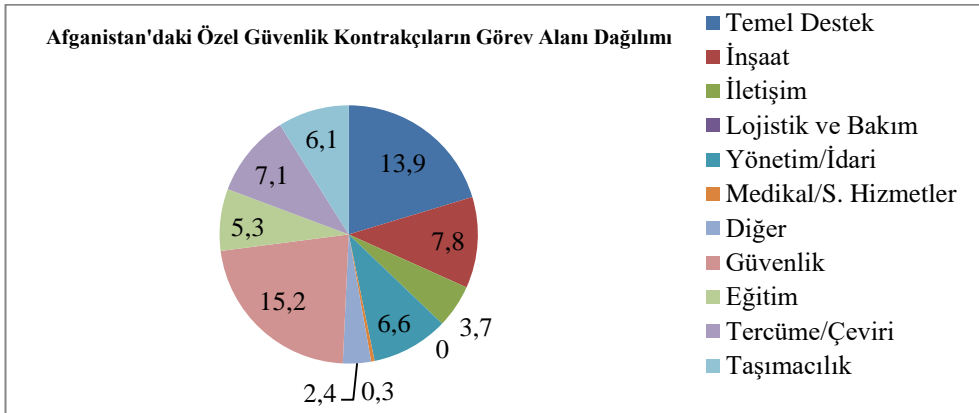
Klasik dönemin lider-savunma-güvenlik ilişkisiyle süregelen hayatta kalma anlayışının da bir karşılığı olan bu yaklaşımın Batı nezdinde 1648 Westfalya Antlaşması'na kadar devam ettiği söylenir (Malinić, 2014: X). Bu anlaşmayı takip eden dönemlerde, güç/şiddet kullanma ve kullandırma görev ve yetkisi adım adım tek güç olan merkezî-meşruti yönetimlere geçince, yeni ve yakınçağda şirket ve iş adamı gibi aktörlerin pratiğinden pay edinecekleri çok bileşenli yeni bir güvenlik-savunma ayrışmasında/paradigmasında askerî endüstri kaçınılmaz olmuştur. Bu uzanımda, modernleşmenin her bir evresiyle yeni bir devlet-savunma ilişkisi ve koordinasyon ihtiyacı nüksederken, ABD'nin bağımsızlık (devrim) savaşında George Washington'un, ordusuna yardım amaçlı kullanıldığı gruplar da özel savunma-güvenlik benzeri bir yapılanma olarak değerlendirilmiştir (Silverstein ve Waits'den akt Snell, 2011: 1129). Diğer yanda, modernleşmenin evrelerinden biri olarak kabul gören bu döngüde özel güvenliğin, Chicago ve New York örneğinde (1844), iç güvenlik açılımı da, polisin yozlaşmasına ve yetersiz kalmasına binaen, hızla yayılarak polisle rekabet edecek seviyeye ulaşmıştır.

Bir başka perspektifle, polis ve askerî güvenlik ayrımını da kaçınılmaz kılan bu dönüşümde ölçek büyüten kentlerin getto bölgelerinin kompleksliği, hızla yeşeren yeni güvenlik ihtiyacının küresel düzeyde özelleşmesini hızlandırmıştır (DCAF, 2008; Karacan, 2011: 2004). Böylece, ABD'nin yanı sıra İngiltere örneğinde Avrupa özel güvenlik süreci de Sanayi Devrimi'nin topluma yansıyan ek güvenlik ihtiyacına, kişi ve kurum olanaklarıyla ve yüksek kâr beklentisiyle verilen cevaplardan biri olmuştur (Atılğan, 2009: 260-261). Bu güzergâhta özellikle 1990'lı yılların koşullarında hızla kabul gören özel askerî şirketler ile güvenlik şirketleri, 11 Eylül Olayları ile ABD'nin merkezde olduğu kapsamlı bir pazar sahasına kapı aralamıştır (Tangör, 2010: 128). Anlaşılan o ki kapitalist ve

merkantilist ekonomik yaklaşımın da bir türevi olarak gelişen sektör, insan kaynağı ve hizmete ait ekipmanın arz-talep ilişkisiyle de ekonomiye yeni bir kanal açmıştır (Yeldan, 2013). Zira özel kurum ve kuruluşların özel güvenlik hizmeti tedarik isteği ile bireylerin maruz kalıp askıda kalan güvenlik olaylarını çözmeyi vadeden dedektiflik vari yöntemlerden yararlanma eğilimi, güvenlikte her geçen gün gelişen bu sektörü hayatın pek çok başlığına sokmaya devam etmektedir.

Özelikle güvenlik ihtiyacının “iktisat, gıda, sağlık, çevre, kişisel veri, toplum, siyasi” (Booth, 2012: 385), trafik, sağlık, bilgi, çocuk ve iletişim gibi pek çok başlığa yayılımı, böyle bir sürecin sebebi olmuştur. Bir diğer ifadeyle, endüstriyel üretimin ve insan hayatının diğer evrelerinden edinilen kazanımların yol açtığı “kişi ve mal güvenliği” odaklı çok-uluslu ve katmanlı güvenlik-savunma ihtiyacı sektörü buna zorlamıştır (DCAF, 2008: 1). Örneğin İngiltere, Hong Kong ve ABD özelinde, kontrat hukukuyla polis sayısını geride bırakıp (Paker, 2012: 142) kârlı bir pazar hacmine ulaşan özel güvenlik, ABD'nin geniş çapta “uluslararası sivil polis” (Avant, 2008: 448) yaklaşımıyla uluslararası arenaya yansıtılmıştır.

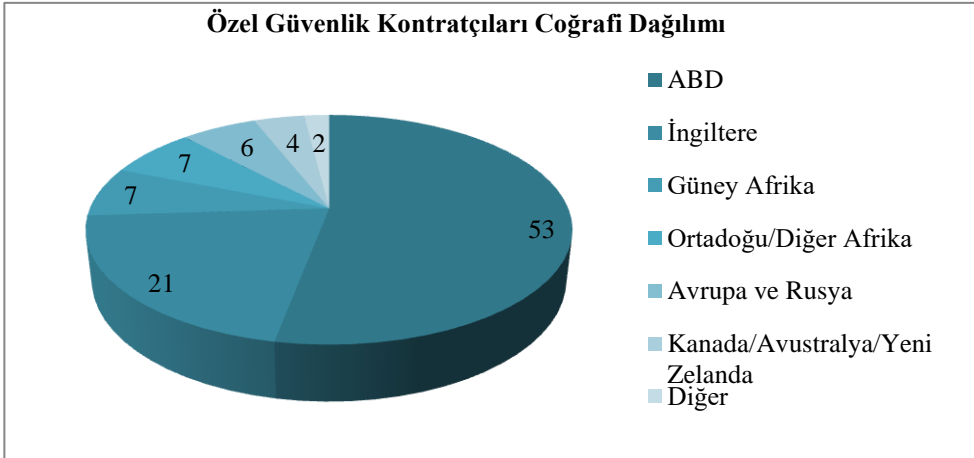
Sektörün insan kaynağı ise ülke içinde, ağırlıklı olarak, isteyerek veya istemeyerek kamu güvenliği örgütlenmesinin dışında kalan bir kitle iken; uluslararası çapta buna cevap, ağırlıklı olarak ihracatçı ülke, üçüncü ülke ve yerel halk unsurlarıyla verilir. İnsan potansiyeliyle de çok sayıda ülkenin iç güvenlik tedarik yöntemlerinden biri olan bu uygulama, bugün de Ortadoğu coğrafyası özelinde özel sektörün sermaye ve insan gücü hacmini de genişleterek faaliyetlerine devam etmektedir. Örneğin, ABD merkezî komutanlığının (UNCENTCOM) 2,002 silahlı özel güvenlik kontratçısı ve 26,922 personel ile ABD Savunma Bakanlığı aracılığıyla yaptığı sözleşmeyle (DoD contractors) sergilediği aşağıdaki faaliyet alanı pastası (Grafik-1), özel askerî şirketler boyutuyla bu sektörden yararlanma düzeyini göstermektedir (ODASD, 2018: 2).

Grafik-1. Afganistan'daki Özel Güvenlik Kontrakçılarının Görev Alanı Dağılımı (ODASD, 2018: 2)

Ancak, güvenlikte öne çıkan bu düzeyde bir özelleşme, yalnız Amerika Birleşik Devletleri ile sınırlı kalmayıp, Latin Amerika ülkelerini de içerecek kapsamda kıtanın çok sayıda ülkesinde görülmüştür. Öyle ki Guatemala’da 1 polise 6,7 özel güvenlik görevlisi, Brezilya’da ise 1 polise 4,9 özel güvenlik görevlisi karşılık gelecek şekilde kabarık bir istatistiğe ulaşılmıştır. Afganistan örneğinde, savunma başlığı da hızla özele kaymaktadır.

Aslında iç güvenlikte de karşılığı olan bu görev dağıtımını, çok sayıda ülkede farklı polis hizmetinin özel güvenliğe devriyle genişlemesine devam etmektedir. Bu anlamda, Arjantin’in hava güvenliği özelinde çok sayıda hizmet biriminin polis sahasından çıkarılarak özel güvenliğe aktarımı bu değişen güvenlik eğilimini örneklemektedir. Benzer durumda, dünyada ciddi küresel bir iddiası olmayan Nepal ve Portekiz gibi dünyanın çok sayıdaki ülkesinin de güvenlikte özel güvenlik-savunma hizmeti satın alma yolunu tercih ettiği anlaşılmaktadır (Bruneau, 2015: 230). Dinamik bir yaklaşımla polis ve askerî personel yerine ikame edilen bu tercihlerde; daha ekonomiklik, esneklik ve insan hakları ihlalleri bağlamında sınırlı bağlayıcılık etkili olmaktadır. Nitekim sektörün hizmet oranıyla kontratçı-ülke dağılımını resmeden aşağıdaki şekilde de özel güvenlik, dünyanın çok sayıda ülkesinde şirketler ve müteahhitler eliyle organize edilen çok katmanlı bir sektöre hızla yaklaştığı görülmektedir.

Grafik-2. Özel Güvenlik Kontratçılarının Coğrafi Dağılımı Figürü (Dew’den akt. Bruneau, 2015: 231)

Bu ilginin bir neticesi olarak bugün dünyada adından söz ettiren ortalama 100 (2007’de 90 şirket) özel askerî şirketten (PMC) bahsedilmektedir. Bunlar, yüzü aşkın (2007’de 110 ülkede) ülkede faaliyet göstermektedir (Yılmaz, 2007: 45). Yukarıdaki grafikten de (Grafik-2) anlaşılacağı üzere, sektörün uluslararası

arenadaki liderliği ise ABD ve İngiltere yapmaktadır. Sektörün bu dağılımdaki arz-talep ilişkisi ise, sanayide ön planda olan Batı ülkeleri başta olmak üzere, farklı dünya ülkeleri ya iç güvenlik, ya da hem iç hem de dış güvenlik ağırlıklı iki anlayışla uygulamaya konulmaktadır.

Bir başka mercekten oluntuya bakıldığında, ABD Temsilciler Meclisinden bir grubun hazırladığı rapor dikkat çekmektedir. Bu rapora göre, Irak müdahalesinden sonra yeniden yapılandırma kapsamında rol üstlenen Blackwater, The Fluor Corp ve Kellogg Brown&Root gibi yüklenici özel güvenlik şirketleri ve müteahhitlerine yaklaşık 4 milyar dolar ayrılmıştır (GPO Report, 2007: 2-3). Benzer mantıkla, 2006 yılında da askerî ve sivil faaliyetler kapsamında Irak'a ayrılan parasal kaynak, bütün ABD Savunma Bakanlığı'nca özel kontratçılar (US DoD contract) için ayrılan 113 milyar doların yüzde 38,5'ini içermiştir (Perlo-Freeman, 2008: 17). Diğer yandan, 2008 yılında Irak'ta görev yapan 165 bin askerî personel dışında, 180 binden fazla kontratçının 20 binden 30 bine kadar değişen bir oranı silahlı görev yapmıştır (Hurst, 2008: 1310). Bu bağlamda ABD donanmasının eski çalışanı olup, Blackwater Şirketinin kurucu (1997-2011) yöneticiliğini yapmış olan Erik Pirince, 1997-2010 yılları arasında ABD hükümetleriyle 42 milyar dolar değerinde hizmet anlaşması imzalamıştır (www.trtworld.com, 2018).

Özel güvenliğin, ekonomik katma değeriyle de piyasaya yansıyan bu iş hacminde, gerek ulusal gerekse uluslararası uzanımda avantajları olduğu gibi, ülkenin imajını etkileyen dezavantajları da sıralanabilmektedir. Bunlar, özellikle ABD menşeli özel güvenlik şirket ve personelinin, sadece çatışma alanları değil, rutin uygulamalarda dahi karıştıkları kadına dönük şiddet ve taciz içeren davranışlar düzeyinde gündeme gelir (Snell, 2011: 1164-1165). Bu gibi kaba ve taciz içeren hukuk dışı davranış yalnız ABD şirketleri değil, farklı küresel özel güvenlik şirketlerinin de insan haklarını ihlal ve niteliksiz hizmet etrafında öne çıkan sorunlarından. Nitekim, "Irak'ı özgürleştirme" operasyonu kapsamında hızla büyüyen "askerî üsleri, konutları ve altyapı tesisleri, personel güvenliği ve koruması, konvoy güvenliği ve güvenlik operasyonları" (Davenport and Layfield, 2010: 1-3) özelinde çeşitli alanlarda görev alan özel askerî şirket ve personeli, zaman zaman karıştıkları hukuk dışı uygulamalarla dünya kamuoyunun gündemine girebilmektedirler. Bu bağlamda, ABD hükümetlerinin özellikle taciz ve sivil ölümleriyle Irak ve Blackwater örneğinde, özel güvenlik ilişkisi kapsamlı eleştiriler almıştır (Thurnher, 2008: 1). Bilhassa, ABD menşeli Blackwater şirketi çalışanlarının Irak'ta Eylül 2007 tarihinde görev yaparken ateş açıp 17 sivil öldürmesine, 27 kişinin de yaralanmasına sebebiyet vermesi (Hurst, 2008, 1309; Perlo-Freeman, 2008: 1), bu eleştirel durumun özeti olmuştur.

Bu olay da göstermiştir ki sektörün arz-talep ilişkisinin ne düzeyde meşru zeminde işlediği, ülkeden ülkeye, vatandaştan vatandaşa ve şirketten şirkete değişebilmektedir. Bunun pozitif ve negatif yönü ise, denetim, gözetim ve

“uluslararası hukuk, ABD iç hukuku ve yerel hukuk bağlamında,” (Davenport and Layfield, 2010: 43-44) hesap verebilirlik mekanizmasında düğümlenir. Örneğin, Irak merkezi hükümetinin, özel güvenlik sektörünü, yeterince denetleyip kontrol edemediği durumlarda, kamu kolluğu da süreçten negatif yönde etkilenmiştir. Öyle ki bu, kamu sektörü dışında kalan ulusal ve uluslararası çeşitli güç gruplarının, hukukun ihlaline yol açacak şekilde özel güvenliği araçsallaştırarak kamu güvenliği veya güçsüz hükümetler aleyhine kullanmasını da doğurabilir. Meşruiyeti sorgulanan bu tür tutumlara karşı, başta ABD olmak üzere, özel askerî-güvenlik ihracatçısı ülkeler ve sundukları hizmetlerin hukuki ve ekonomik maliyetiyle tekrar gözden geçirilmelerine yol açabilmektedir (Isenberg, 2009: 47).

Diğer yandan, uluslararası çatışma alanları odaklı faaliyet gösteren özel askerî şirketler, insan hakları sözleşmeleri, ceza kanunları, uluslararası sorumluluk gerektiren adımlar, uluslararası insani hukuk başlıkları, paralı askerî faaliyetleri içeren farklı toplantı ve anlaşmalarla meşru zeminde tutulmaya çalışılmıştır (DCAF, 2006: 6). Bu adımlara rağmen, bugünün sanal/soyut insan ve devlet ilişkilerinde, güvenlik ihtiyacının hangi kategoride korunduğunu ve özel askerî şirketler uygulamasında bunun pozitif algısını öngörmek kolay değildir.

Zira üçüncü milenyumun başlarında da hızla farklılaşan güvenlik ihtiyacı ve tedarik yöntemleri, klasik güvenlik beklentilerinden hayli uzaklaşmıştır. Hâliyle güvenlik ihtiyacının gerek devlet nezdinde (ekonomik), gerekse vatandaş nezdindeki (demokrasi) sınırları çok uluslu bir tartışma konusu olabilmektedir. Nitekim bu eksenle Birleşmiş Milletler Güvenlik Yönetimi Sisteminde (UNSMS) hazırlanan özel güvenlik yönetim el kitabında, ideal özel güvenlik hizmetinin sınır ve politikasının nasıl olacağına ilişkin çok parametrelili bir yöntem ortaya konulmaya çalışılmıştır (UNDSS, 2012: 6). Güvenliğe yönelik bu yeni dönemeçten kontrollü geçerek güven eksenli yol almak için ise devletin ve vatandaşın güvenlikte masraf ve sorumluluk paylaşımı kaçınılmaz görülmektedir. Bunun şimdilik adı, belki de yarın başka düzey bir ihtiyaç, kavram, yöntem bulunana dek, özel güvenlik sektörüdür. Öğün’ün aşağıdaki satırlarda altını çizdiği düşünsel arka planda ise sektörün Ortadoğu özelinde uluslararası çıkar sonuç ilişkisi ortaya konulmaktadır ki bu:

“Batı’nın “...savaşacak silâhları var, ama savaşacak insanları yok. Bu onların en büyük açmazı.... Dolayısıyla, Fanon’un “Yeryüzünün Lânetlileri” dediği “Değersizleri” savaşırmanın son misâlleri, adına “Ortadoğu” demek sûretıyla ince bir şekilde değersizleştirilen bir coğrafyada tezâhür ediyor.” (Öğün, 2018)

Batı’nın asırlık iç savaşlar, Rönesans, Reform ve politik-ekonomik merkezli devrimlerinin yol açtığı yaşam koşullarının sonuçlarından biri olan devlet-insan-savaş eksenli bu yeni sürecin (Armaoğlu, 1999) son formlarından biri olan özel

askerî şirketleridir. Sektöre, aşağıdaki noktalarda öne çıkarılan genel kazanımlar da eklenince, Batı'nın özel askerî-güvenliği tercih edişinin zihinsel arka planı daha berrakça ortaya çıkmaktadır ki bunlardan birkaçı:

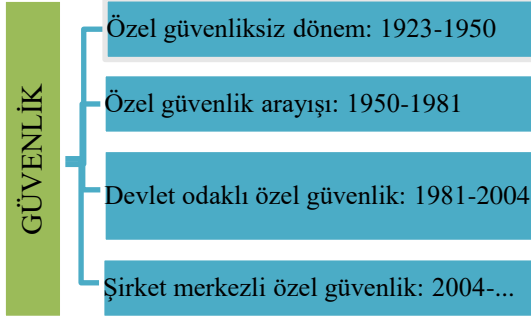
- Devleti, iç ve dış güvenlik bağlamında eleştirilere karşı rahatlatma,
- Güvenliğe ayrılan kaynakta tasarruf imkânı sunma (Abrahamsen ve Leander, 2015),
- Dünyanın farklı noktalarında girişilen her türlü netameli ilişkileri koruyup kollama,
- Güvenliğin ağır yükünü, sermaye ve finansal güç sahipleriyle paylaşılmasıdır,
- Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği ve İslam İşbirliği Teşkilatı gibi evrensel hizmet örgütlerine, faaliyet güvenliklerini kendileri sağlama imtiyazı sunmuş,
- Uluslararası çıkar denkleminde beliren güvenlik arz-talebinde vatandaşa öncelik ve sorumluluk alabilme olanağı sağlar (Cihan, 2016) ki bu hususlar, sektörün tercih edilebilirliğini her geçen gün artırmaktadır.

Kısaca, insan ve devlet örgütü, üçüncü bin yılın başlarında da farklı çıkar, sorun ve süreçlerin fonksiyonu bir güvenlik yarışına ihtiyaç duymaktadır. Bu güvenlik ihtiyacına binaen geliştirilen özel askerî-güvenlik, profesyonellik ve hukuk bağlamında minimum sorun üreten formuyla devlet, örgüt ve bireyler için ucuz ve kestirme yoldan paraya dönüştürülen yönüyle popülaritesini korumaktadır. Ancak sektörün dünya çapında bilinen sorunsalı da görmezlikten gelinemez. Belki de bu sorunsallık, özel güvenliğin gelişmiş ülkeler nezdindeki varlık sebebidir. Hakeza ABD uygulamaları örneğinde özel askerî şirketler son çeyrek asırlık zaman diliminde maliyet merkezli avantajlarıyla birlikte dezavantajlarıyla da sık sık gündem olmuştur. Dolayısıyla Türkiye de, hukuki zemin başta olmak üzere, ABD ve AB'nin başarılı özel askerî şirket uygulamasının başarılı uygulamaları ile eksikliklerini de göz önünde bulundurularak (Button ve Dalda 2014), özel askerî şirket yapılanmasını, henüz işin başında iken, THY misali bir marka değerine kavuşturma fırsatına sahiptir.

1.1.1. Türkiye'nin Özel Güvenlik Uygulaması

Şu aşamaya dek, güvenlik ve savunmanın özelleşmesini anlaşılır kılabilecek tarihi ve pratik sürece ilişkin epistemolojik bir çerçeve oluşturulmaya çalışıldı. Benzer zemin üzerinde yükselen Türkiye Cumhuriyeti özel güvenlik serüveni ise güvenlik-liberalleşme denkleminde dört evrede kategorize edilebilir. Bunlardan ilki, özel güvenlikten bahsedilemeyecek olan 1923-1950 yılları arası dönemdir. İkincisi, artan kent sorunlarının iticiliğiyle özel güvenliğe ihtiyacın arttığı 1950-

1981 yılları arası dönemdir. Üçüncü evre, 22/7/1981 tarih, 2495 sayılı Kanun ile 2/7/1992 tarih ve 3832 sayılı Kanunla devlet kontrolünde şekillenen dönemdir (2495 sayılı Kanun Yönetmeliği, 1994) ve devam etmekte olan son dönem olarak, 2004 sonrasının tasarımı olup, şirket odaklı liberal uygulanmanın öne çıktığı süreçtir (ÖGHK Kanun, 2004).

Şekil 1: Türkiye özel güvenliğinin geçiş dönemleri

Kuşkusuz yukarıdaki şekilden de (Şekil-1) anlaşılacağı gibi bu süreçte özel güvenlik hizmeti; siyasi, sosyal ve ekonomik çerçevedeki gerekçeleriyle 1950’li yıllarla başlatılabilir. Zira çok partili sistemle yaşanan çok fonksiyonlu değişimin bir sonucu olarak dönemin Türkiye’inde yoğunlaşan kontrolsüz göç, politik-güvenlik olaylarıyla da kendini hissettirmiştir (Alpkutlu, 2015: 312-314). Bunun neticesinde, klasik güvenlik algısını değiştiren yeni risk, tehdit ve tehlikeler; İstanbul, Ankara ve İzmir başta olmak üzere çeşitli büyükşehirlerde hızla artmıştır (Karpaz, 2011). Böylece, “kent havası özgür kılar” yasası ve algısı hızla negatif yönde değişerek özel güvenlik sektörüne olan ihtiyaç da tırmanmıştır (Fırat, 2008: 202).

Bu ekseninde öncelikle büyükşehirlerin banliyölerinde görülen gecekondulaşma ve ürünü asayiş problemleri, dönemin politikacıları ile güvenlik bürokrasisini çok geçmeden, sorumluluk ve maliyet paylaşabilecek çözüm arayışlarına zorlamıştır (Karacan, 2011). Bu gelişmeler neticesinde, o koşulların Milli Güvenlik Kurulu’ndan baraj güvenliği odaklı çıkan tavsiye kararları (1966/97) Enerji Bakanlığı hareketine geçmiştir. Bu arayışlar, müteakip yıllarda da devam ederek, “Sabotajlara Karşı Koruma Kanunu”na dayandırılarak çıkarılan “Barajları Koruma Yönetmeliği” üzerinden hizmet, yasal dayanağa kavuşturulmuştur (Alpkutlu, 2017: 82). Bu ekseninde ilk uygulamaları gün yüzüne çıkan özel güvenlik, farklı hükümetler tarafından da yasal zeminde güçlendirilmeye çalışılmıştır. Bu arayışlar mukabilinde “Banka ve Diğer Kurum ve Kuruluşların Korunması ve Güvenliklerinin Sağlanması Hakkında Kanun Tasarısı” etrafında özel güvenlik

yeniden gündeme gelmiştir. Ancak bu tasarı da dönemin Adalet Komisyonunda anayasaya aykırı bulunarak kanunlaşmadan gündemden kalkmıştır. Bu süreç, 12 Eylül Askerî Darbesi koşulları oluşurken hızlanmış ve hizmet, ilk özgün yasal düzenlemeyle 2495 sayılı Kanun ile ulaştırılmıştır.

Mevcut uygulamaya ise “kamu güvenliğini tamamlayıcı” (5188 sayılı Kanun: Md. 1) tanımıyla 2004 yılında geçilmiştir. Zira Türkiye, 2000’li yılların ilk on yılında, bir yandan siyasi, ekonomik ve sosyal parametrelerde dinamik bir sürece sahne olurken, öteki tarafta özel-güvenliğin de payını alacağı kapsamlı bir güvenlik reformuna ihtiyaç duymuştur (ÖGHDK, 2004). Ancak, bu kavşaktan sonra hızla nicel bir büyüme kat eden özel güvenlik hizmeti, işverenlerinin kâr ve sermaye birikimine duyarlı yaklaşımıyla iç güvenlikte kapsamlı bir iş hacmine ulaşmasıyla dikkat çekmiştir (Alpkutlu, 2017: 259). Ancak Türkiye’nin, aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi, kimi ülkenin kolluk kümesinden de kapsamlı büyüyen özel güvenlik kümülatifi, askerî boyutuyla eksik bir uygulama olmuştur (Derdiman, 2013).

Tablo-1. Türkiye Özel Güvenliğine Dair Örnek İstatistiki Tablo
(2017)(www.sinavsonuc.ozelguvenlik.pol.tr)

Kriter	Polis Bölgesi	Jandarma Bölgesi	Genel Toplam
Faaliyet İzin Belgesi Verilen Şirket Sayısı	1.508	3	1.511
Faaliyet İzin Belgesi Verilen Eğitim Kurumu Sayısı	743	2	745
Özel Güvenlik İzni Alan Yer Sayısı	59.158	7.936	67.094
Sertifika Alan Özel Güvenlik Gör. Sayısı	1.014.521	3.059	1.017.580
Kimlik Alan Özel Güvenlik Gör. Sayısı	578.873	107.743	686.616
Tahsis Edilen Özel Güv. Gör. Kadrosu	410.735	65.833	476.568
Mevcut Özel Güvenlik Gör. Sayısı	238.586	32.259	270.845
Kapanan/Kapatılan Şirket Sayısı	225	1	226
Kapanan/Kapatılan Eğitim Kurumu Sayısı	159		159
Alarm Merkezî Sayısı	298	1	299

Sonuç olarak, Türkiye özel güvenlik hizmeti, iç güvenlik ağırlıklı faaliyet göstermektedir. Sektörün askerî şirketleşme boyutu ise 2010'lı yıllara kadar gündeme pek gelmemiştir. Dolayısıyla, önalıcı felsefi temel üzerinden Türkiye özel askerî ve güvenlik şirketlerinin (private military and security services/PMSCs) güçlü yönetişimi, sektörün markalaşması fırsatını da taşımaktadır. Bilhassa, önalıcı askerî şirketler penceresinden sürecin kapsamlı bir reforma tabi tutularak profesyonel bir yapıya kavuşturulması, Türkiye'nin makro güvenlik paradigması açısından da önemli bir ihtiyacı giderecektir. Aksi takdirde, üstünkörü bir yaklaşımla niceliksel büyüyen bir özel askerî şirket uygulamasının, iç güvenliğe hitap eden özel güvenlik şirketlerinde olduğu gibi, doğuracağı sorunlar listesi, devletin güvenlik başlığına yeni bir başlık olarak eklenilebilir. Bu ise, iç güvenliğe hitap eden özel güvenlik uygulamasından daha riskli bir gediğin özel askerî şirket uygulamasında da belirerek devleti zor durumda bırakılması demektir.

1.1.1.1. Sektörün güncel durumu ve dönüşümü

Yerkürede; “duygu ve davranışta aşırılık ve karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma” şeklinde tanımlanan şiddet (www.tdk.gov.tr, 2018) girmediği alan bırakmamış gibidir. Öyle ki dünya; zaman, mekan ve imkân sınırı tanımayan çok çeşitli avantaja rağmen, “şiddet ve medenilik” veya “herkesin herkesle savaşı” (Balibar, 2014: 36) şeklinde tanımlanabilen bir güven(lik)sizlik paranoyaklığıyla karşı karşıyadır. Dolayısıyla 21'inci yüzyılın ilk çeyreğinde de ne insan, ne örgüt ne de herhangi bir devlet tatmin edici düzeyde bir güvenlik ortamına sahip gözükmemektedir (Booth, 2012: 385).

Bu nedenle devletlerin, sivil toplum örgütlerinin ve uluslararası kuruluşların özel askerî ve güvenlik şirketlerine olan rağbeti artmaktadır (DCAF, 2017: 7). Hatta bu; kaygı, korku ve parçalanmışlıklar yumağında yaşayan modern dünya ve insanı için birincil bir ihtiyaç haline almıştır (Köni, 2005). Özellikle devlet ve insan hayatını etkileyebilecek her nevi yeni risk, tehdit ve tehlikenin ilk belirtide önlenmesi ihtiyacı, bu ihtiyacın bir türlü tamamlanamayan personel ve elektronik açılımının da kaynağı olarak öne çıkmaktadır.

Ne var ki bu özdeki kabarık özel-genel askerî-güvenlik arz-talep ilişkisine rağmen “özgürlük, güvenlik ve mülkiyet” (Neocleus, 2013: 101) üçlemesini bozucu girişimler artmaya devam etmektedir. Örneğin, küresel boyutta spor, turizm ve alışveriş merkezleri gibi yüksek insan dolaşımı yaşanan kurum ve kuruluşlara yönelik artan holiganist, vandalist ve katliam türü olaylar gittikçe artmaktadır. Bu anlamda 22 Temmuz 2011 tarihinde Norveç'te (www.nytimes.com, 2019) ve 15 Mart 2019 tarihinde Yeni Zelanda'da ve cami gibi masumane bir ortamda sergilenen toplu katliam tasarımları, insan ve olay bağlamında geline noktanın ürperticiliğini göstermektedir (www.theguardian.com, 2019). Demek ki ülkede, vatandaş olan veya olmayana hedef alan bu tür aleni saldırı, suikast ve toplu

katliam girişimlerini önlemek bir tarafa, sürecin yeterince aydınlatılmaması, nitelikli özel askerî-güvenliğin de önleyiciliğine olan ihtiyacı tırmandırmaktadır.

Nitekim özel askerî-güvenlik hizmeti, Türkiye iç güvenliğinde de kapsamlı bir güvenlik ve ekonomik karşılığa haizdir. Fakat altı çizilebilir ki çalışanları “paralı asker, muharip, muharip olmayanlar, sivil ve silahlı kuvvetlere refakat eden” (Topal, 2011: 1015) ateşli ve ateşsiz silahlı personelden oluşan bu sektör, klasik toplumun dünya ve ülke genelinde eriyen uyarıcı, önleyici ve uzlaştırıcı değerlerini karşılamadığı da aşikârdır. Ne var ki modern insan ve devlet yaklaşımının mevcut ahlak değerleri; komşu, yakın akraba ve iş arkadaşlığı gibi farklı pozisyonlarda insan kümesinden birinin başına gelen bir güvenlik olayına, yeterince olumlu yansımaktadır. İnsanın insana dönük bu nötr tavrı, güvenlik ihtiyacının seviyesini artıran sosyolojik temel bir gerçektir. Dahası, yerkürede bu çerperde bir güvenlik olayındaki bir ihmal veya insani duyarsızlık, güvenlik kuvvetinin süreci aydınlatıcı ardl faaliyetlerinin sertleşmesine de yansiyabilmektedir (Lindley-French, 2004: 1).

Bu çerçevede Türkiye özel güvenlik şirketlerinin, çok sayıda katkısının yanında öne çıkabilecek dezavantajları da sıralanabilir. İç güvenlik dolayımında aşağıdaki satırlarda sıralanan bu noktalar iyi analiz edilmeli ki özel askerî güvenlik uygulamasının idealize edilmesi kolaylaşabilsin. Bunlar:

- Sektörün, hem hizmetin alıcıları, hem kurucuları, hem uygulayıcıları nezdinde finans veya sermaye temelli kabulü,
- Özel güvenlik hizmetinin risk alabilecek yeteri motivasyon seçeneğine sahip olmaması,
- Sektör çalışanlarının görev sınırı, süresi ve çerçevesinin hukuken ve pratik boyutuyla muğlaklığı,
- Özel askerî-güvenlik personelinin cesaret, özgüven, bilgi ve sevgi yetersizliği,
- Sektörün kirli iş ve operasyonların aracı kılınması şeklindeki noktalar sıralanabilir

O halde, bu gibi faktörler de göz önünde bulundurularak özel askerî şirket boşluğunun doldurulması, genel güvenlik hizmetine de olumlu yansiyacaktır. Tam da bu noktada daha da anlamlı hale gelen önalıcı özel güvenlik-savunma hizmetinin başarısıyla Türkiye'nin iç ve dış güvenlikteki algısına da pozitif etki yapacağı savlanabilir. Aynı şekilde, özel askerî-güvenlik uygulaması, ülke içinde polisiye hizmeti, ülke dışında ise orduyu rahatlatıcı etkisiyle güvenlik-savunma harcamalarını da azaltacaktır. Demek ki sektör, zaman zaman meşrû zeminden çıkmış veya çıkmak üzere olan kişi ve grupların aktörü olduğu tehdit ve tehlike hâllerinde yetersiz kalsa da güvenlik akışına olan olumlu yansımasını sürdürmektedir.

Muhtemel ki Türkiye askerî-güvenlik uygulamasının bu noktalarda bir sorunlar kümesi barındırmaması için 15 Haziran 2015 tarihinde hükümet yetkililerince yapılan toplantıda, özel güvenlik sektörünün de iç güvenlik boyutuyla revize edilmesi gündeme gelmiştir. Bu vesileyle, özel güvenlik ve askerî şirket uygulaması, güvenlik sektörü reformuyla (SSR) yeniden yetkin ve motive edilmediği sürece, tüm kolluk birimlerinin geçtiği önalıcı güvenlik paradigmasının pratikteki bir ayağı yeterince yere sağlam basmayacaktır. Öyle ise bu yolda daha başarılı bir özel güvenlik-savunma hizmetinden bahsedebilmek için popüler güvenlik politikası olan “tehdit ve tehlikeyi yerinde ortadan kaldırıcı tutumla” eşgüdümlü bir dönüşüm şarttır. Bunun temelinde ise insan haklarına saygı eşliğinde kâr ve memnuniyet olmadan sektörün kalıcılığa ulaşamayacağı mantığı yer alabilir. Bu düzlemde ihtiyaç duyulan önalıcı özel askerî şirket uygulamasına dönük, Türkiye’nin yaklaşık yarım asırlık mazisi olan özel güvenlik uygulaması da göz önünde bulundurularak, aşağıdaki noktaların altı çizilebilir:

- Özel askerî şirketlerin nicelikten ziyade nitelik yönüyle teşvik edilmesi,
- Özel askerî şirketlerin yasal sorumluluklarının ülke imajını da bozmayacak şekilde netleştirilmesi,
- Sınır dışında da marka değeri olabilecek özel askerî-güvenlik hizmetinin genişletilmesi,
- Özel askerî şirketlerde, işveren, yönetici ve çalışanın kolaylıklar vazgeçemeyeceği motivasyon kaynaklarının olması,
- Merkezî yönetime net bir hukukla bağlı özel askerî şirketler arasındaki şeffaf ilişki, denetim, yaptırım ve ilgi faktörüne göre geçişkenliğin olması şeklinde sıralanabilir.

Bu koşullarda teşkil edilecek özel askerî şirketleri, temel yeteneklerinden biri de barışı esas alıp yaşlıyı, çocuğu ve kadını dokunulmaz kılan Türk güvenlik felsefesiyle (Niyazi, 2007) buluşunca başarı kaçınılmaz olabilir. Bu bağlamda, özellikle askerî ve polisiye tecrübeden de hareketle, Türkiye’nin tümel güvenliğini pozitif etkileyecek özel güvenlik sektörünün, hassas bir elekten geçirilerek, önalıcı yönüyle düzenlemesi, hizmetin ihracına dönük önemli katkılar yapabilir. Özellikle güvenlik ihracı bağlamında bu fikir, Anadolu coğrafyasının yakın çevresinin Suriye, Irak ve Afganistan örneğinde beliren (tasarlatılan) iç ve dış güvenlik açıkları göz önüne getirildiğinde, bu başarıya yansiyacak geniş bir talebin olacağı açıktır.

Kısaca, ABD merkezli özel askerî şirket uygulaması, Türkiye’nin son yıllarda güney sınırlarındaki ülkeler başta olmak üzere, farklı bölgelerdeki hegemonyanın bir aracı olmaktadır. Bu durumda, Ortadoğu’da “sosyal inşacı” (social constructivist) yaklaşımla (Baylis, 2008: 79) uyguladığı insani ve ticari

performans da göz önüne alındığında, Türkiye'nin ekonomik ve ulusal güvenlik refleksiyle sınır bölgelerine dönük hissettiği askerî özel-güvenlik ihtiyacı daha kolay anlaşılabilir. Buna bir de Türk Silahlı Kuvvetleri'nin doğrudan yıpratılmaması ve bölge halkının kendi halinden anlayan bir güvenlikçi kümesinden hizmet satın alabilmesi seçeneği eklenince Türk özel askerî ve güvenlik şirketlerinin dolduracağı boşluk iyice somutlaşır.

1.1.1.2. Özel askerî şirket boyutu ve güvenlik ihracı

Batı kökenli modern uygulamaları, ağırlıklı olarak 19'uncu yüzyılın ortalarında iç güvenlikte meydana çıkan özel güvenlik sistemi, 20'nci yüzyıl askerî sahadaki güçlü açılımla da devlet tekelindeki çok sayıdaki hizmetten pay alarak ekonomi ve güvenliğe yansıtılmıştır. Nitekim Milletler Cemiyeti'nin (MC) de idealist güvenlik beklentilerini karşılayamayışıyla önu iyice açılan Soğuk Savaş Dönemi (1945-1991) sonrasında tedavüle sokulan realist güvenlik akımı, özel-kamu finansmanlı yeni güvenlik uygulamalarını kaçınılmaz kılmıştır (Baylis, 2008: 70). Müteakip dönemin Birleşmiş Milletleri (BM) nezaretinde de istendik sonuç yeterince alınamayınca uluslararası sistemin meşru ve adil güvenlik üretemeyen sistemi sorgulanmaya ve savunmaya dönük farklı yöntemler aranmaya devam etmiştir. Avrupa'nın, sömürge politikalarının da etkisiyle, hızla yaygınlaşan özel tedarik yöntemi, son 50 yılda çok sayıda ülkede savunma ve güvenlik ihracı ya da tedarik yöntemi haline gelmiştir. Önceki çağların dünya çapında "paralı/ücretli asker" tipolojisinin nispeten aktüel pratiği gözüken sektör, 1960-1970 yılları arasında Afrika ve Yemen'de sergilenen operasyonlarda adından söz ettirerek, gerek ihraç, gerekse ithal eden ülkeler bağlamında önemli bir savunma-güvenlik alternatifi olmuştur (Kinsey, et al, 2009: 147-148).

Nitekim Afganistan, Suriye ve Irak gibi ülkelerde, yaşanan savaş ve iç çatışmalardan da beslenen ABD ve İngiltere menşeli DynCorp, CACI International, Global Security, Control Risk Group, Securitas (54 ülkede güvenlik hizmeti satmakta) ve BAE Systems gibi kuruluşlar, bu zeminde öne çıkan şirketlerden yalnız birkaçıdır. Bu anlamda, *The Center for Public Integrity*'in bir araştırmasına göre (2004-2006 aralığı), Irak'taki özel askerî şirketlerinin aldığı ihaleler her yıl yüzde elli artmıştır. Bu oranın, Afganistan'daki uygulamanın yedi katı olmuş, bunda en büyük payı ise 16 milyar Amerika Dolar ile KBR ve DynCorp almıştır (Tangör, 2010: 129).

Türkiye cephesinden uygulamaya bakmak gerekirse, Anadolu coğrafyası, Osmanlı Devleti'nin son iki yüzyılından günümüz Türkiye'sine dek, çok uluslu hesapların güven(lik)siz/leştirdiği periferisinin tazyiki altında kalmaya devam etmektedir. Fakat çokuluslu bu mücadele sahasının yol açtığı göçlerle, bir yandan ticareti sekteye uğrayan, öteki yandan ise terör gibi ağır bir oluntuya maruz kalan

Türkiye'nin bölgede öne çıkan askerî özel güvenlik şirketleşmesinden yeterince söz etmek mümkün değildir. Bu dolayında Türk ordusuyla alınan sınır güvenliğine dönük tedbirlerin yanı sıra başvuru yöntemlerinden biri de bölge halkından oluşan Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) gibi bir örgütün eğitsel ve lojistik bakımdan desteklemesidir. Ancak bu uygulama, uluslararası ilişkiler bağlamında iç-dış politikada bazı eleştirileri de beraberinde getirebilmektedir (www.bbc.com, 2018). Dolayısıyla, güçlü özel askerî şirket yapılanmasıyla sağlanacak güvenlik ihracı, önalıcı savunma uzanımında Türkiye'ye dönük uluslararası tonda bazı eleştirileri de azaltacaktır.

Diğer yandan, söz konusu coğrafyaya yönelik çokuluslu politik senaryolar ve Türkiye'nin bölgeye dönük yeni paradigması, bölgede yaşanmakta olan yeni karmaşık ve kaotik sürecin, bundan sonra da, pek de stabil geçmeyeceğini gözler önüne sermektedir. Nitekim şu sıralar, bölgenin aktörlerinin, ellerindeki birçok farklı planı ve yakaladıkları her uygun fırsatı örtülü üslûp ve yöntemlerle devreye koyma gayreti de bu dinamizme yorumlanabilir. Aynı yelpazede Ortadoğu, Akdeniz ve hinterlandın diğer sahalarında yaşanmakta olan enerji merkezli konvansiyonel ve asimetrik gövde gösterileri de göstermektedir ki bölgesel bu mücadele yakın zamanda da dinmeyecektir. Bu gerçekten ötürü, 21'inci yüzyılın post kolonyal nitelemeyle taliplisi çok olan bu bölgede, fırtınasız bir ortamın pek kolay olmayacağı savlanabilir. Öyle ise Türkiye, “esnek ve hızlı strateji ve taktiklerle” “bütüncül ulusal güvenliğini” güçlendirme adına, bir yandan öteleyici (post-emptive) tedbirler alıp (Yalçın, 2017: 316), insani yardım kartını kullanırken, öteki tarafta bu bölge özelinde dünyaya yönelik özel silahlı şirketleri aracılığıyla güvenlik ihraç ederek hukuki ve ekonomik açıdan elini güçlendirebilir.

Bu optikten mevcut sektöre bakıldığında, Türkiye'nin iki özel askerî-savunma şirketinin mevcudiyeti dikkat çekmektedir. Türkiye'nin yeni denilebilecek bu şirketlerinden biri, Akademi Sancak Eğitim ve Danışmanlık Anonim Şirkettir. Bu şirket, “özel savunma ve askerî eğitim” şirketi temasıyla kendini, Ortadoğu ve Afrika özelinde hizmet sunan kuruluş olarak kamuoyuna tanıtmıştır. Diğer yandan aynı şirket, İstanbul Teknik Üniversitesi ile imzaladığı, Katar Deniz Harp Okulu öğrencilerinin İstanbul Teknik Üniversitesi'nde (İTÜ) eğitimini içeren mutabakatla da dikkatleri üzerine çekmiştir (www.hurriyet.com.tr, 2017; www.kkctc.itu.edu.tr, 2016). Aynı şekilde adından söz ettiren bir diğer şirket de Uluslararası Savunma Danışmanlık İnşaat Sanayi ve Ticaret Anonim Şirkettir. Kısaltılmış ismiyle SADAT olan bu şirket, 23 emekli subay ve astsubay tarafından 28 Şubat 2012 tarih ve 8015 sayılı Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi yayımıyla faaliyetlerine başlamıştır. Uluslararası savunma ve askerî eğitim alanında faaliyetlerine başlayan bu şirket de dünya güvenlik pastasından pay almaya aday bir diğer ilk özel askerî şirketlerinden biri olmuştur (www.sadat.com.tr, 2018). O halde Türkiye özel askerî-savunma sektörünün, uluslararası hukukta detaylı bir tanımı olmasa da (Topal, 2011: 1015),

Cenevre Sözleşmesi Ek Protokol 1 (1977), paralı askerlerin kullanımını içeren BM Uluslararası Konvansiyonu (2001) ve Paralı Askerliğin Kaldırılmasına Dair Sözleşme (Eroğlu, 2015: 154) etrafında hukuki bir zemine oturtulması, dünya güvenliğine katkı olacaktır.

Zira, Huntington'un medeniyetler çatışması tezinin devamı niteliğinde gelişen küresel mücadelenin geldiği noktada, çatışmanın yaşanmadığı bir günün neredeyse geçmediği koşullar öne çıkmaktadır. Bölgesel aksiyonların da öne çıktığı güvenlik-ekonomik odaklı bu bölgesel çalkantının en büyük etkileneni ise Türkiye olmaktadır. Örneğin, son on yılda ortalama 3,5 milyon mültecinin (refugee) yol açtığı sosyolojik bir gerçek olan Suriye krizinin maliyeti yaklaşık 84 milyar liralık (2017) masraftır ki bunun başat etkileneni Türkiye olmaya devam etmektedir (www.aa.co.tr, 2018). Ne var ki Türkiye, bu gelişmeler yaşanırken, 2015 yılının ortalarına kadar savunma odaklı ve stabil bir seyirde devam eden iç ve bölgesel güvenlik vizyonunu, tam bağımsız bir devlet refleksiyle önalıcı politikaya dönüştürmüştür. Daha berrak bir cümleyle, üzerinde jeopolitik ve jeostrateji kaynaklı ekonomik, sosyal ve psikolojik ağır fatura varken Türkiye, hava ulaşımı ve inşaat sektöründeki hizmet performansıyla özel askerî ve güvenlik şirket oluşumunu da dünyaca aranır bir niteliğe ulaştırarak mevcut güvenlik krizini bir fırsata dönüştürebilir. Bunun ticari açılımı, Ortadoğu özelinde, 'sat petrolü ve doğal gazı, satın al Türk özel güvenlik hizmetini' yaklaşımıyla "kazan kazan" yaklaşımına entegre edilebilir. Diğer yandan, topraklarını savunma isteyen bölge insanına da Türk özel askerî şirketleri eğitim verebilir. Bir bakıma Katar örneği üzerinden görücüye çıkan bu açılım (www.kkctc.itu.edu.tr, 2016), Türkiye'nin uluslararası güvenlik ve ekonomik düelloya yeni bir pencereden katılarak ticari gücünü de artırmasına fırsat olacaktır.

Nispeten yeni gözükten bu sektörde, Türkiye'nin kamu güvenliğinde markalaşan "özel hareket polisi" deneyiminden de esinlenilerek özel askerî şirketler, güçlü eğitim ve milli savunma sanayi ekipmanıyla donatılabilir. Bunun yanı sıra, Türkiye'den Ortadoğu'ya yönelik insani trafiği de işin içine katıldığında, böyle bir adımda, eğitilecek insan potansiyeliyle de sorun yaşanmayacağı ve bölgeden kaynaklanan tehditlerin azaltılarak güvenlik masraflarının da minimize edileceği iddia edilebilir. Hatta böyle bir açılımla, gerek işsiz genç vatandaşın ve gerekse de bölge gençliğinin meşru zeminde istihdamına bir imkân oluşturularak, güvenliğe meyilli genç kitleyi terör örgütlerine kaptırmanın da önüne geçilecektir. Ayrıca, savunma sanayideki yeni ürünlerini dış pazara çıkarılması açısından da özel askerî şirketlerin oluşumu önemli fırsatlara kapı aralayabilir. Bu çerçevedeki katkılarıyla Türk özel savunma-güvenlik şirketleri vasıtasıyla güvenlik hizmeti ihracı, Türk milletinin zengin güvenlik ruhu, tarihi ve kabiliyeti ile çeşitlilik arz eden kimlikleriyle de desteklenerek hem iç hem de dış güvenliği de tahkim edecektir. Bu bağlamda, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin Bon Konferansı

sonuçları uyarınca Afganistan'a yönelik NATO yönetiminde oluşturulan ISAF görevinde Türk askerinin üstlendiği misyonda Türk askerine gösterilen pozitif ilgi ve görevin başarısı ortadadır (www.ntv.com.tr, 2017). Sektöre dönük bu tür bir deneyim seti, özel askerî şirketlerinin de görev aldıkları ülkelerindeki olası başarısına dair bir fikir vermektedir.

O zaman, neorealistlerin savladığı gibi, her an bir savaşın çıkmasının bir yağmur gibi doğal karşılandığı 21'inci yüzyılın uluslararası politikasında egemenliğin metodu değişmiştir (Baylis, 2008: 31). Bu dolayısıyla bölgenin kilit ülkesi addedilen Türkiye'nin güvenlik ekseninde zamanın ruhuna ayak uydurarak ekonomi, istihbarat ve güvenlik politikalarını güncel tutması kaçınılmazdır. Zira küresel güçler, göreceli de olsa, mevcut başarılarını, devlet gücünü denetim düzeyinde bırakıp, güvenlik politikalarını özel sektör eliyle de destekleyerek bu eksende ivme yakalamış gözükümlerler. Bu durumda Türkiye de içindeki insan potansiyelini de değerlendirerek asayiş meselesini çözmek adına, II Abdülhamid'in kurduğu güvenlik-istihbarat örgütlenmesinin de artışı ve ekisiyle değerlendirilerek, özel askerî savunma şirketleri formülasyona katacağı önemli katkılar olabilir (Kodaman, 2010).

Tüm bu deneyim havuzuna rağmen, özel askerî-güvenlik şirketleşmesindeki açığı gidermede gecikilmesi durumunda, Türkiye, karşısına çıkabilecek yeni dış güvenlik sorunlarını sadece kamu savunma ve güvenlik gücüyle karşılamaya mecbur kalabilir. Bu da kendisine dönük olası manipülatif girişimlerle askerî gücü zayıflatabilir. Nitekim güney sınırı özelinde 6-7 Ekim Olayları da böyle bir zemin üzerinden tetiklenip, iç çatışmalarla Türkiye'nin sınır bölge ve illerini kaosa sürükleyerek savunma gücünü yıpratma arayışının bir denemesi şeklinde değerlendirilir (Akbaba, 2014).

Kısaca; ulusal ve uluslararası boyutuyla çağın “efendisizleri(ni)¹ yönetmek, düzeni dayatma(k)” (Neocleous, 2013: 33) ya da bu dayatmayı hafifletmek hâlâ güvenlik enstrümanlarıyla sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu araçlardan biri de polis teşkilatı ile askerî örgütlenmenin ücretli formu görülen özel askerî-güvenlik şirketleridir. Türkiye'nin de Ortadoğu özelinde uluslararası bu pazardan pay alma arayışı son derece önemlidir. Nitekim Amerika ve İsveç gibi Batı ülkelerinin özel güvenlik ordularıyla yer aldığı Ortadoğu'da, Kafkaslarda ve Balkanlarda Türkiye'nin yeterince olmaması, ağır sonuçları olan bir eksikliklerdir. Öyle ise bu bölgeler özelinde dünya coğrafyasına güvenlik hizmeti satan bir Türkiye, hem içten hem de dıştan, gelişimini hedef alan aktörlere karşı önemli bir avantaja ulaşabilir. Bu bağlamda Alatlî'nin da değindiği gibi, “dünyanın iyiliği için yaşaması ve

---

¹ Parantez içleri, cümlelerin gramer akışını sağlamak için yazarın ilave ses ve hecelerini ifade etmektedir.

yaşatılması gereken (bir) Türkiye” (Alatlı, 2018) ihtiyacı ve beklentisi vardır. Dolayısıyla Türkiye'nin, genel güvenlik politikasında yaptığı paradigma değişimine, “özel askerî ve güvenlik şirketler” başlığını da ekleme ihtiyacı vardır. Çünkü marka değeri yüksek Türk özel askerî-savunma sektörü, Ortadoğu özelinde dünyada savunma-güvenlik açığını kapatmaya da güçlü bir alternatif olacaktır. Hatta, sektörün sağlam temeller etrafında güçlendirilerek askerî sahaya uyarlanması, Türkiye'nin, yakın çevresinde nükseden her güvenlik sorununa Türk Silahlı Kuvvetleriyle cevap verilmesine alternatif oluşturarak, ordunun ve ülke ekonomisinin rahatlamasına katkı olacaktır.

SONUÇ

İnsan, bütünüyle tanınması güç bir yapıyla sahipken, bugün, bu varlığa dönük, değil ömürlük öngörü, bir yıllık tahminin bile yapılması güçleşmiştir. Kuşku odaklı böyle bir küresel yaşam döngüsünde insan, yılın hiçbir ayı, haftası, günü, saati ve neredeyse hiçbir mekânında tatmin edici güvenlik hissine sahip olamamaktadır. Bu durumu doğrular şekilde, dünyanın su geçiren şemsiye örgütlerinin gölgesinde yükselen nükleer silah söylemleri, dünyanın her bir köşesini güvensiz bir ortama dönüştürmüştür. Temel nedenlerinin perdelendiği uluslararası bu güvensizlik ve güvenlik diyalektiğinde Türkiye'nin özel askerî-güvenlik ihtiyacı, sürdürülebilir ulusal savunmanın da vazgeçilmez bir parçasıdır. Hal böyle olunca, milli savunma ve güvenlik tedarik yöntemlerini, zamanın ruhuna uygun inovasyonel yaklaşımlarla güncellenmenin önemi birkaç kat daha önemli hale gelmektedir.

Bu da önemli ve az önemli ayrımı yanılgısına düşmeden, özel askerî-güvenlik tedarik yöntemlerini de içerecek şekilde tüm güvenliğe, “bir mış bir nal kurtarır, bir nal bir at kurtarır” felsefesiyle yaklaşmayı kaçınılmaz kılmaktadır. Zira güvenlik kümesindeki tüm yöntemler kullanılarak geliştirilecek önleyici özel askerî-güvenlik katkısıyla ancak tümel savunma hizmetinde etkinlik ve verimlilik sağlanabilir. Örneğin, komşu ülkelerden birinde hizmet veren bir Türkiye özel askerî şirketinin, o ülke sınırlarında Türkiye aleyhine organize edilen herhangi bir terörize olayı deşifre ederek Türkiye'yi bilgilendirmesi, bu anlamda önemli bir önalıcı hamle olacaktır. Bu gibi dolaylı faydalarıyla Türkiye özel askerî-savunma şirketlerinin, henüz sürecin başında iken gerek uluslararası gerekse ulusal hukuk ve güvenlik birikimi dikkate alınarak profesyonelleştirilmesi, Türkiye'nin “tehdit kapıya dayanmadan, onu yerinde yok etme anlayışını” da tamamlayıcı bir araç olacaktır. Bu gibi gerekçelere binaen güçlendirilecek bir özel güvenlik ve savunma yapılanmasına yönelik yaklaşımın nasıl olması gerektiğine ilişkin ise şu noktaların altı çizilebilir:

➤ Uzanımı “Özel Savunma-Güvenlik Şirketi” (ÖSGŞ) olacak bu sektöre, güvenlik bürokrasisinden isteğiyle ayrılanlar ve temel yeteneği güvenlik olup, ülkesinin küresel vizyonuna güçlü hislerle bağlı yerli sermaye sahipleri teşvik edilebilir,

➤ Türkiye, sonuçları, kendisini etkileyen sınır dışı tehditlere dönük bazı operasyonel planlarını da bu şirketlere ihale ederek, hem ordusunu rahatlatabilir hem de bu özel orduların uzmanlaşmasına katkı sağlayabilir,

➤ Dünyanın farklı kıta ve ülkelerinde başarılı performanslarıyla adından söz ettiren özel askerî-güvenlik şirketleri, Türkiye'nin adalet ve etik temellerde dillendirdiği itirazlarını daha dinlenilir kılabilir,

➤ Ortadoğu ülkelerinden, eğitim (ÖSO misali) ve personel istihdamı bağlamında talebi olanlara, özel askerî şirketler üzerinde yanıt verilerek Türkiye aleyhindeki oluşumların önüne geçilebilir,

➤ Özel savunma-güvenlik şirketleri, sözleşme imzalanan ülkeler ile Türkiye arasında güçlü güvenlik iletişimi ile istihbarat paylaşımında da pozitif katkı sağlayabilir,

➤ Türkiye'nin, özel savunma-güvenlik şirketi, dünyanın farklı coğrafyalarında olması, o ülkelerdeki ticari ve insani faaliyetlerin de gidişatını pozitif etkileyebilir,

➤ Özel askerî ve güvenlik şirketleri üzerinden güvenlik ihraç ederek Türkiye, o ülkelerde Türkiye aleyhine yapılan dezenformasyonların da azalmasına katkı sağlayabilir.

Böyle bir mühendislik ürünü özel askerî şirket uygulamasıyla Türkiye, komşu ve müttefikleri pahasına, bölgesinde üretilen her türlü risk, tehdit ve tehlikeye karşı, yalnız kamu güvenliği araçlarıyla çözüm arayışına alternatif bir araç üretmiş olacaktır. Bu da hem iç politikada hem de uluslararası arenada devletin zor durumda kalabileceği birçok açığı kapatmaya fırsat doğuracaktır. Bu bağlamda itici neden olarak, sabote edilerek güvenlik hesaplaşmasına evrilen Gezi Parkı Protestoları (2013), “MİT Tırları ile 6-8 Ekim Olayları (2014) üzerinden Türkiye'yi hedef alan ulusal ve uluslararası kamuoyu çalışmaları (public relation: hakla ilişkiler) ve bu algının dünya kamuoyuna yansıtılışı, hafızalardaki tazeliğini korumaktadır.

Fakat Türkiye, başarısız bu hamlelerden de anlaşılacağı gibi, istese de istemese de çeyrek asır önceki kabulleri, refleksleri, hedefleri ve hasımları olan ülke kategorisinde değildir. Öyle ise, yalnız merkezî bütçe ile finanse edilen Türk Silahlı Kuvvetleri ile önalcı güvenlik hizmeti sunmak, sürecin, çok çeşitli riskleri olan bir ayağını boşlukta bırakmak demektir. Bu da önü alınmak istenen karmaşık güvenlik olaylarından bir kısmının ya sorunlu önlenişi ya da olay vuku bulduktan

sonra, farklı ülkelerin güvenlik ekip ve araçlarının sabotajıyla, daha komplike hale dönüşmesi demektir. Nitekim Suriye özelinde sınır coğrafyasının -yüz yıl önce batı cephesine konuşlandırılan Yunanlılar misali- savaş lojistik merkezine dönüştürülmesi de Türkiye'nin 21'inci yüzyıl politik vizyonuyla uyumlu ve çokuluslu hizmet suna(n)cak özel askerî şirket yapılanmasının vaktinin geldiğini göstermiştir.

O halde, 'özgüven olmadan özel askerî-güvenlik olmaz' yaklaşımıyla, Türkiye özel askerî şirketlerinin de güçlü sermaye, insan kaynağı, şeffaf hukuki temel üzerinden güçlü bir formülasyonla ihraca dönüşmesi şarttır. Bu yöndeki güçlü adım, yalnız sınır güvenliğine değil, ülkenin iç güvenlik kalitesine, bütçesine, istihbaratına, ürettiği milli güvenlik ekipmanının ihracına da olumlu yansıtacaktır. Nitekim çok sayıda Avrupa ve Amerika menşeli askerî-savunma şirketinin, ait oldukları ülkenin güvenlik politikalarını rahatlatarak şekilde, uluslararası savunma ve güvenlik sözleşmelerinden kazandıkları milyonlarca dolarları bulan ekonomik performansı ortada olan bir sonuçtur.

Nihai olarak, yeni bin yılın başlarında yen bir düzen arayışı, güvenlik ihtiyacı ve savunma şekline ihtiyaç doğmuştur. Türkiye de jeopolitik ve jeostratejik konumu ile özgün yapısalından ötürü, bu durumu en berrak hisseden ülkelerin başında gelmektedir. Haliyle savunma ve güvenliğinin, dünyanın en donanımlı ve gözde örgütlenmesi olma ihtiyacı birkaç kat daha artmıştır. Nitekim Türkiye; bu özü, pratiği ve insan kaynağı olan ender ülkelerden biridir. Bu bağlamda, N. Bonaparte'nin, "Bana Türklerden kurulu bir ordu verin dünyayı rehin alayım" sözünden de çıkarımı destekleyerek, Türkiye özel askerî şirketlerinin de dünya ve Türkiye savunması ve güvenliğine gerek realist gerekse idealist özde katacağı çok sayıda kazanım vardır. Bu manada Türkiye'nin milli ekipman ve önalıcı güvenlik açılımıyla güncellenecek tarihi dinamizmi ve karakteristik güvenlik yapısalıyla eşleştirildiğinde uluslararası huzur ve asayişe dönük bu katkı daha iyi anlaşılacaktır. Buna bir de iç güvenlikte hizmet sunan özel güvenlik nicelik kümülatifiyle bakıldığında, sektöre dönük çok yönlü beklentinin altyapısı ve hassasiyeti de belirginleşmektedir. Bu yönde ortaya konan özel askerî-güvenlik şirketlerinin katkısının devletlerarası hukuk, hak, saygınlık ve inovasyonel donanımla güçlendirilmesi ise sektörel başarının kalıcı şekilde önünü açacaktır.

KAYNAKÇA

- Abrahamsen, R. ve Leander, A. (Ed.) (2015), Routledge Handbook of Private Security Studies, First Published by Routledge 2 Park Square, Milton Park: Abingdon, Oxon OX14 4 RN New York: Printed in the United States of America.
- Akbaba, Y. (2014), “6-7 Ekim Olayları” ve Çözüm Süreci, SETA Perspektif (setav.org), Sayı: 78 (Ekim 2014), ss. 1-5.
- Alatlı, A. (2018), Liyakati Çözersek 21. Yüzyıl Türklerin Yüzyılı Olur, (YT. 20.07.2018) Röportaj: Gülsüm İncekaya, <https://www.aa.com.tr/tr/roportaj/liyakati-cozersek-21-yuzyil-turklerin-yuzyili-olur/1209288>, (Erişim Tarihi: 27.11.2018).
- Alpkutlu, M. (2015), Türkiye’de Kentsel Dönüşümün Kamu Güvenliğine Etkisi, Kamu Yönetimi Sempozyumu II (Yer: İnönü Üniversitesi: 07-08.05.2015) Ankara: Türkiye Ortadoğu Amme Enstitüsü Yayınları.
- Alpkutlu, M. (2017), Türkiye’de Özel Güvenlik Politikasının Analizi, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Polis Akademisi/Güvenlik Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Alpkutlu, M. (2018), Türkiye Özel Güvenlik Sektörüne Dönük Yeni Bir Hizmet Strateji, JSGA/Güvenlik Bilimler Dergisi, 7 (2), 175-202.
- Alyot, H. (2008), *Türkiye’de Zabıta*, Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü, Polis Akademisi Türk Polis Tarihi Araştırmaları Merkezî Yayınları-1, Kozan Ofset.
- Armaoğlu, F. (1999), 19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914), 2. Baskı, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Atılğan, A. (2009), “Özel Güvenlik”, Almanak Türkiye (2006-2008): Güvenlik Sektörü ve Demokratik Gözetim, Ali Bayramoğlu ve Ahmet İnsel (Ed.), TESEV Yayınları: İstanbul.
- Avant, D. D. (2008), “Private Security”, Security Studies: An Introduction, Paul D. Williams (Edited), Routledge, ss. 438-451.
- Aydın, A. H. (2002), “Özel Güvenlik Teşkilâtı: Kuruluşu, Görevleri, Yetkileri”, Polis Bilimleri Dergisi, C.4 (1-2), ss.123-136.
- Balıbar, E. vd. (2014), Şiddet, Siyaset ve Medenilik: Karabasanlar İçinde Türkiye, Marie-Claire Caloz- Tschopp (Der.), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Baylis, J. (2008), “Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı”, Uluslararası İlişkiler, Cilt 5, Sayı 18 (Yaz, 2008), s.69-85.

- Bazı Kurum ve Kuruluşların Korunması ve Güvenliklerinin Sağlanması Hakkında Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik, (YT. 28 Mart 1994), Resmi Gazete Sayısı: 21888 <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21888.pdf> (erişim tarihi: 27.11.2018).
- Karabulut, B. (2011), *Güvenlik: Küreselleşme Sürecinde Güvenliği Yeniden Düşünmek*, Ankara: Barış Kitap Yayınları.
- Booth, K. (2012), *Dünya Güvenliği Kuramı, Çağdaş Üngör (Tercüme)*, İstanbul: Küre Yayınları: 107.
- Bruneau, T. C. (2015), "The US Experience in Contracting Out Security and Lesson for Other Countries", *Rev. Bras. Polit. Int.* 58 (1), p. 230-248.
- Button, M. ve Dalda, Y. (2014), "Private Security Regulation in the European Union: Lesson for Turkey", *Improvement of Civilian Oversight of Internal Security Sector Project (OCOISS Phase II, TR 2011/324.02, Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı*.
- Cambridge Dictionary, (2017), "Proactive and Preventive/pre-emptive" <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/proactive-preventive-pre-emptive>, (Erişim Tarihi: 15.01.2017).
- Canikoğlu, E. (2015), Uluslararası Politika ve Birleşmiş Milletler Sisteminde Önalıcı Kuvvet Kullanma, *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, (Kasım 2015), C. 4(2), ss. 123-148.
- Cihan, A., (2016), "The Private Security Industry in Turkey: Officer characteristics and their perception of training sufficiency", *Security Journal*, Volume: 29, Issue: 2, pp. 169-184.
- Davenport, D. W. and Layfield, S. R. (2010), *Handbook for Armed Private Security Contractors in Contingency Operations: Joint Warfighting Center Joint Doctrine Suffolk/Virginia, United States Joint Forces Command*.
- DCAF (2006), "Private Military Companies " United Nations instraw, Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF)- (04/2006) Gender and SSR Toolkit- Tool 10, p. 1-8 .
- DCAF (2008), Schulz, S. and Yeung, C. (Ed.), "Private Military and Security Companies and Gender" United Nations instraw, Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF)- Gender and SSR Toolkit- Tool 10, p. 1-24+4.
- DCAF (2017), "A Contract Guidance Tool for Private Military and Security Services: Promoting Accountability and Respect for Human Rights and International Humanitarian Law" A Centre for Security Development and the

Rule of Law (DCAF)- Federal Department of Foreign Affairs (FDFA), Geneva/Switzerland p. 1-39.

Derdiman, C. (2013), “Özel Güvenlik Hizmetlerinin Niteliği ve Etkin Bir Şekilde Yürütülmesi İçin Yapılması Gereken Düzenlemeler” 3. Ulusal Özel Güvenlik Sempozyumu (1-2 Mart 2013/ Gaziantep Fıstık Basın Yayın Reklamcılık, ss. 37-56.

Eroğlu, E. (2015), Özel Askerî Şirketlerin Devlete Etkileri, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Fırat, S. (2008), Yoksulluk, Kentlerde Suç Artışı ve Kent Merkezlerinde Özel Güvenlik Hizmeti Verilmesi, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 10/3, ss. 201-228.

Giddens, A. (2004), Modernliğin Sonuçları, Ersin Kuşdil (Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

GPO Report, (2007), İraçî Reconstruction: Reliance on Private Military Contractors and Status Report (February 7, 2007), Fist Session, Serrial No: 110-11, U.S. Government Printing Office, Washington, p. 36-546.

Haspolat, E. (2012), Neoliberalizm ve Baskı Aygıtının Dönüşümü: Türkiye’de ÖG’nin Gelişimi, Ankara: NotaBene Yayınları.

Hurst, M. (2008), “After Blackwater: A Mission-Focused Jurisdictional Regime for Private Military Contractors During Contingency Operations, The George Washington Law Review, Vol. 76, No: 5, ss. 1308-1326.

Isenberg, D. (2009), Private Military Contractors and U.S. Grand Strategy, International Peace Research Institute, PRIO Report 1/2009, Oslo/ Hausmanns gate 7-Norway, p.1-50.

Karacan, E. (2011), Job Satisfaction of Private Security Guards, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (22) 2011/2: 203-239.

Karpat, K. H. (2011), Türk Siyasi Tarihi: Siyasal Sistemin Evrimi, Ceren Elitez (Çev.), 2. Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları.

Kinsey, C. P., Hansen, S. J. and Franklin, G. (2009) 'The İmpact of Private Security Companies on Somalia's Governance Networks', Cambridge Review of International Affairs, 22: 1, 147-161.

Kodaman, B. (2010), Ermenileri Aşiret Süvari Alayları ve II. Abdulhamid, Sosyal Bilimler Dergisi, S. 24, ss. 1-12.

Köni, H. (2005), “Küresel Yönetişim ve Ulus Devletler”, Küreselleşme Ekseninde Türkiye İçin Stratejik Öngörüler, Bilal Karabulut (Ed.), 2. Baskı, Ankara: Platin Yayınları.

- Lindley- French, J. (2004), "The Revolution in Security Affairs: Hard and Soft Security Dynamics in the 21'st Century", *European Security*, 13: 1-2, p. 1-15.
- Malinić, B. (2014), *Confluence of Power: Private Military And Security Companies in Asymmetric Governance*, Unpublished Master Thesis, School of Advanced Social Studies, Nova Gorica.
- Neocleous, M. (2013), *Toplumsal Düzenin İnşası: Polis Erkinin Eleştirel Teorisi*, (Çeviren: Ahmet Bekmen), İstanbul: h2o Yayınları.
- Niyazi, M. (2007) *Türk Devlet Felsefesi*, 7. Baskı, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- ODASD, (2018), "Contractor Support of U.S. Operations in the USCENTCOM Area of Responsibility" (Irak, Afganistan ve Suriye'deki Özel Askerî Şirketler ile Personel Durumunu İçeren Rapor) United States of America Department of Defense and Deputy Assistant Secretary of Defense, Prepared by ODASD (July 2018), p. 1-6.
- ÖGHDK (Özel Güvenlik Hizmetlerine Dâir Kanun), (2004), Kanun Numarası: 5188, (Kabul tarihî: 10.06.2004), (Yayımlandığı Resmî Gazete: 26.06.2004), S. 25504.
- Öğün, S. S. (2018), Açmaz, (yayın tarihi: 18.10.2018), <https://www.yenisafak.com/yazarlar/suleymanseyfiogun/acmaz-2047751>, Erişim Tarihi: 16.11.2018).
- Özel Güvenlik Yönetmeliği, (1994), Bazı Kurum ve Kuruluşların Korunması ve Güvenliklerinin Sağlanmasında Hakkın Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik, (Resmî Gazete yayım tarihi ve sayısı. 28 Mart 1994-21888).
- Paker, E. B. (2012), *Küresel Güvenlik Kompleksi: Uluslararası Siyaset ve Güvenlik*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Perlo-Freeman, S. at el (2008), "The Private Military Services Industry", *SIPRI Insights on Peace and Security*, No: 2008/1, p. 1-20.
- Ranciére, J. (2018), *Cahil Hoca: Zihinsel Özgürlük Üzerine Beş Ders*, 3. Baskı, İstanbul: Metis Yayınları.
- Snell, A. (2011), *The Absence of Justice: Private Military Contractors, Sexual Assault, and The U.S. Government's Policy of Indifference*, *University of Illinois Law Review*, Voll. 2011, pp. 1125-1164.
- Sun Tzu, (2018), *Savaş Sanatı*, (Çeviren: Sevda Baytaş), İstanbul: Destek Yayınları.
- Tangör, B. ve Yalçınkaya, H. (2010), *Güvenlik Yönetişimi Çerçevesinde Özel Askerî Şirketler*, *Uluslararası İlişkiler Akademik Dergisi*, Vol. 7, No: 25 (Bahar/spring 2010), pp. 127-154.

- Telci, İ. N. (2018), Cemal Kaçıkçı Cinayeti ve Ortadoğu Siyasetinin Geleceği; Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları, Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları S. 259 (Ekim), www.setav.org.
- Thurnher, J. (2008) “Drowning in Blackwater: How Weak Accountability Over Private Security Contractors Significantly Undermines Counterinsurgency Efforts” (July 1, 2008). *Army Lawyer* 64 (July 2008). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2296362>.
- Topal, A. H. (2011), Özel Askerî Şirketler, *AUHFD*, 60 (4), 2011, ss 963-1071.
- TRTWorld (2018), News: Erik Prince, TRTWorld Nexus, Yapımcı: L. Desborough (yayın tarihi: 02.12.2018/00:35).
- UNDSS, (2012), “UNSMS Security Management Operations Manuel”, Guidelines on the Use of Armed Security Services from Private Security Companies-Annex B/ Model Contract, Date: 08 November 2012, p. 1-63.
- www.aa.com.tr (2017), Başbakan Yardımcısı Akdağ: Suriyeliler için harcanan toplam maliyet 84 milyar 880 milyon lira, (yayın tarihi: 05.12.2017), <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/basbakan-yardimcisi-akdag-suriyeliler-icin-harcanan-toplam-maliyet-84-milyar-880-milyon-lira/990509> (Erişim Tarihi: 06.12.2018).
- www.bbc.com, (2018), “2011’den 2018’e Suriye Ordusunun Dönüşümü”, (yayın tarihi: 30 Ocak 2018), <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-42862756>, (Erişim Tarihi: 07.12.2018).
- www.hurriyet.com.tr, (2014), “Başkente Özel Komando Akademisi” (YT. 14.10.2014), <http://www.hurriyet.com.tr/baskent-e-ozel-komando-akademisi-27356509>, (Erişim Tarihi: 22.11.2018).
- www.kktc.itu.edu.tr, (2018), “İTÜ ile Akademik Sancak İşbirliği İmzaladı” (yayın tarihi: 29.12.2016), <http://www.kktc.itu.edu.tr/index.php/tr/newscategoryblog/36-rektorluk/133-29-12-2016-haber>, (Erişim Tarihi: 22.11.2018).
- www.ntv.com.tr, (2017), Türk Askerî İki Yıl Daha Afganistan’da (yayın tarihi: 05.01.2017), https://www.ntv.com.tr/turkiye/turk-askeri-2-yil-daha-afganistanda,iEJlwExVLE6_V7Mpr6_dZUw (Erişim Tarihi: 06.12.2018).
- www.ozelguvenlik.pol.tr, (2017), “5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetleri Kanunu Çerçevesinde Yürütülen Faaliyetler ile İlgili İstatistikî Tablo” <http://www.ozelguvenlik.pol.tr/>, (Erişim Tarihi: 26.02.2017).
- www.sadat.com.tr (2018), SADAT Uluslararası Savunma Danışmanlığı, <http://www.sadat.com.tr/tr/> (Erişim Tarihi: 22.11.2018).

- www.tdk.gov.tr, (2018), Büyük Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c0d8eb781cd89.08738441, (Erişim Tarihi: 10.12.2018).
- www.sinavsonuc.ozelguvenlik.pol.tr/Teskilat/GenelTeskilatIstatistik.aspx (Erişim Tarihi: 10.12.2017).
- Yalçın, H.asan B.asri, (2017) Ulusal Güvenlik Stratejisi: ABD- İngiltere-Fransa-Rusya-Çin, 2. Baskı, İstanbul: SETA Yayınları.
- Yeldan, E. (2013), Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisi, 17. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yılmaz, S. (2007), “21’inci Yüzyılda Güvenlik Alanının Yeni Sivil Aktörleri: Özel Askerî Şirketler ve Kontratçı Firmalar”, Güvenlik Stratejileri Dergisi, S. 6, C. 3, ss. 45-70 .